

KKO ei antanut Ensiolle valituslupaa

Tuomo Hämäläinen pääsi irti kustannussopimuksista

Musiikkikustantaja Oy Ensio Music Ltd ei saanut valituslupaa korkeimmasta oikeudesta riidassa, jonka Ensio hävisi käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa. KKO hylkäsi valituslupahakemuksen 11.5. Tämä merkitsee sitä, että Tuomo Hämäläisen Ension kanssa solmimien kustannussopimusten purkaminen saa lainvoiman.

Kyseessä on toinen merkittävä ennakkotapaus Suomessa. Kun kustannussopimusriitaa edellisen kerran käsiteltiin hovioikeudessa Kari Kuuvan voitettua riitansa EMI:n kanssa, korkein oikeus ei myöskään myöntänyt valituslupaa. Muita kustannussopimusten riitatapauksia ei Suomessa ole käsitelty hovioikeudessa asti.

Kuusi teosta

Hämäläisen vapaaksi saamia teoksia on kuusi: Maailmalla tuulee, Kulkurin kengissä, Rakkauden laiva, Seikkailuun toukokuun, Kellot lyö ja Älä kysy miksi. Teoksia ovat 90-luvun alkupuolella levyttäneet Sebastian Ahlgren, Kaija Pohjola ja Merja Raski. Kolme niistä on tekijän aktiivisuuden ansiosta levytetty uudelleen. Kulkurin kengissä -laulun on levyttänyt Kake Randelin nimellä Kengissä kulkurin.

Ensiole kymppitonniin kulut

Turun käräjäoikeus antoi riidassa tuomion 17.4.2008. Turun hovioikeus piti sen ennallaan tuomiossaan 31.8.2009. Tuomion mukaan sopimukset purkautuvat ja kustantajan on omien kulujensa lisäksi maksettava lähes 32.000 euroa Hämäläisen oikeudenkäyntikuluja lisättynä yli 2.000 euron koroilla. Myös omat oikeudenkäyntikulunsa Ension on maksettava.

Levyjulkaisu ei ole kustantamista

Kustannussopimukset solmittiin vuosina 1992-1995. Levy-yhtiö Ensio Music kytki tuolloin kustannussopimukset levytykseen ilman, että mitään varsinaista kustannustoimintaa olisi tapahtunut.

Kustantajalla oli sopimusten mukaan velvollisuus julkaista teoksista nuotit. Kustantaja vetosi oikeudenkäynnissä siihen, että nuottien julkaisemiseksi riittää, kun tekijän toimittamista nuottikäsikirjoituksista otetaan kopiot niille, jotka haluavat suoraan kustantajalta nuotteja ostaa. Kustantajan mielestä sopimuksia olisi pitänyt tulkita niin, että tekijän velvollisuutena on toimittaa täysin painovalmiit nuotit.

Jonkin aikaa Ension verkkosivulla oli tieto, että näiden teosten nuotit olisivat kustantajalta ostettavissa. Muuta markkinointia ei ole tehty eikä yhtään nuottia ole myyty.

Kustannusoikeuden luovutuksesta Ensio maksoi Hämäläiselle kustakin sanoituksesta 520 markkaa ja kustakin sävellyksestä 260 markkaa tuon ajan vakiotariffien mukaisesti.

Sekä käräjäoikeus että hovioikeus päätyivät siihen, että pelkkä käsikirjoituksista otettu kopio ei riittänyt, vaan kustantajan olisi pitänyt valmistaa käsikirjoituksista edelleen julkaisukelpoiset nuotit. Tämän laiminlyöminen oli riittävä peruste sopimusten purkamiseen. Hämäläisen käsikirjoitukset eivät vastanneet kaupalliseen levytykseen tarkoitettua painettua nuottia, koska käsikirjoitusten ulkoasu oli viimeistelemätön ja niistä puuttui mm. kertausmerkintöjä. Teosten melodiat ja sanat olivat niistä kyllä selvästi luettavissa, mutta tyypillistä oli, että useimmat käsikirjoitukset olivat liian monisivuisia normaaliin iskelmämusiikin kaupalliseen pianonuottiin verrattuna.

Levytyks ei riitä

Hovioikeuden tuomiossa sanotaan lisäksi, että kustannussopimuksissa ei ole sellaisia määräyksiä eikä asiassa esitetty näyttö muutoinkaan osoita, että kustantajan nimenomaisena velvoitteena olisi teosten

julkaiseminen mekanisoimalla ne äänitteelle. Oy Ensio Music Ltd ei näin ollen ole täyttänyt velvollisuuttaan teosten julkaisemiseen huolehtimalla niiden levyttämisestä.

Riita puitiin ennen oikeuskäsittelyä Teoston sovittelutoimikunnassa, joka lausunnossaan 3.4.2006 yksimielisesti suositteli sopimusten purkamista.

Huomattava määrä musiikin kustannussopimuksia on Suomessa purettu myös vapaaehtoisesti. Sopimuksia on lisäksi muutettu määräaikaikaisiksi. Elvis ry:n tuki on monessa tapauksessa auttanut tekijää neuvotteluissa kustantajan kanssa. Hämäläisen asiamiehenä on toiminut Taiteilijoiden tili- ja lakiasiaintoimiston juristi Henri Nieminen.

Kuuva purki 22 teoksen sopimukset

Kari Kuuva sai vapaaksi EMI:n kanssa solmimiensa 22 teoksen kustannussopimukset vuonna 1998, kun Kouvolan hovioikeus piti ennallaan Riihimäen käräjäoikeuden vuotta aiemmin antaman tuomion. Teoksista tunnetuin oli Daa-da, daa-da.

EMI tuomittiin tuolloin maksamaan Kuuvan oikeudenkäyntikuluja 69.750 markkaa lisättynä koroilla eli yhteensä 81.158 markkaa. EMI:n maksettavaksi jäivät myös sen omat oikeudenkäyntikulut, yli 163.000 markkaa korkoineen.

Kuuva solmi kyseiset sopimukset vuosina 1972-78 silloisen Imudicon kanssa. Kun vuoden kuluivat eikä mitään kustannustoimintaa ollut havaittavissa, tekijä kysyi 9.9. 1994 päivätyllä kirjeellä kustannussopimusten nykytilaa, mm. nuottivarastoa ja nuottien markkinointia. Kun vastausta kirjeeseen ei kuulunut, Kuuva ilmoitti 20.12. 1994 päivätyllä kirjeellä kustannussopimusten purkautuneen välittömästi. Tämä tuli lopulta myös tuomioksi.

(Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS ry:n jäsenlehti ”SELVIS” 2/2010, Martti Heikkilä)